

**Veerkrachtig Omgaan met Covid-19: Perspectief van Jongeren uit de Randstad in
Overgang naar Volwassenheid**

Lotte Banen (6886086)

Masterthesis Youth, Education and Society

Universiteit Utrecht

Juni 2022

Eerste Beoordelaar Universiteit Utrecht: Ryanne Francot

Tweede Beoordelaar Universiteit Utrecht: Bodine Romijn

Begeleiders Inholland: Roel van Goor & Femke Kaulingfreks

FETC-registratienummer: 22-0604

Aantal woorden: 8000

Abstract

Aim: Youth emerging adulthood experience adversity due to Covid-19 measures which negatively affects their wellbeing. The media focuses on a perspective of risk which mainly emphasizes difficulties. Therefore, this research focuses on the resilience perspective and emphasizes on the vision of adolescents themselves in how they manage to use resources in a meaningful way. The aim of this study was therefore to gain insight into how adolescents in transition to adulthood have dealt with Covid-19 measures and its impact to their well-being from the ecological resilience perspective. **Method:** Qualitative semi-structured interviews were held with adolescents (18-23 years) from Amsterdam region (N=9). **Results:** Results show that adolescent dealt with Covid-19 measures differently. Particularly the individual and relational resources seem to work for them in a meaningful way. When delivering support; a similar age, the approachability and feeling heard, works best. **Discussion:** To get a complete picture of how adolescents have coped with the Covid-19 measures, researchers and society should be aware of the different perspectives they can take. By involving adolescents, municipalities and government institutions can be meaningful for adolescents. In addition, more research is needed into the functioning of the resilience system of vulnerable adolescents during Covid-19.

Key words: youth, Covid-19, resilience, wellbeing, emerging adulthood.

Samenvatting

Doel: Jongeren in overgang naar volwassenheid ervaren tegenslagen door Covid-19 maatregelen wat hun welbevinden negatief beïnvloedt. De media schetst een beeld vanuit het risicoperspectief waarin voornamelijk moeilijkheden worden benadrukt. Daarom zet dit onderzoek het veerkracht-perspectief centraal en benadrukt de visie van de jongeren zelf in hoe zij hulpbronnen op een betekenisvolle manier inzetten. Het doel van dit onderzoek was dan ook vanuit het ecologische veerkracht-perspectief inzicht te verkrijgen in hoe jongeren in overgang naar volwassenheid zijn omgegaan met Covid-19 maatregelen en wat dit deed met hun welbevinden. **Methode:** Er zijn kwalitatieve semigestructureerde interviews gehouden met jongeren (18-23 jaar) uit regio Amsterdam (N=9). **Resultaten:** Resultaten tonen dat jongeren verschillend om zijn gegaan met Covid-19 maatregelen. Met name zijn het de individuele en relationele hulpbronnen die voor hen op een betekenisvolle manier lijken te werken. Wat werkt in de ondersteuning is eenzelfde leeftijdsfase, laagdrempeligheid en gehoord voelen. **Discussie:** Om een volledig beeld te krijgen van hoe jongeren zijn omgegaan met de Covid-19 maatregelen is het van belang dat onderzoekers en de maatschappij bewust

zijn van verschillende invalshoeken die zij kunnen innemen. Door jongeren actief te betrekken kunnen gemeentes en overheidsinstellingen van betekenis zijn voor jongeren. Daarnaast is meer onderzoek nodig naar de werking van het veerkracht systeem van kwetsbare jongeren tijdens Covid-19.

Sleutelwoorden: jongeren, Covid-19, veerkracht, welbevinden, overgang volwassenheid

Veerkrachtig Omgaan met Covid-19: Perspectief van Jongeren uit Regio Amsterdam

De Covid-19 pandemie met bijbehorende maatregelen zijn van grote invloed geweest op de Nederlandse samenleving. Meerdere onderzoeken benadrukken namelijk de negatieve gevolgen van de maatregelen. Zo zorgt de sluiting van scholen en verminderd sociaal contact voor een afname in het sociale of mentale welbevinden van jongeren tijdens Covid-19 (Courtney et al., 2020; Donohue & Miller, 2020). Sikali (2020) benoemt dat sluiting van scholen jongeren beperkt in het vermogen om contacten te leggen en dus hun persoonlijke groei negatief beïnvloedt. Ook het wel of niet naleven van de sociale afstand zorgt volgens Oosterhoff en collega's (2020) voor spanning in de relatie met vrienden. Bovendien zijn jongeren gevoeliger voor spanningen in de relatie met vrienden dan volwassenen en daarmee angstiger voor een sociaal oordeel op hun uitingen of gedrag tijdens Covid-19. Kortom, de Covid-19 pandemie heeft grote gevolgen gehad voor het welzijn van veel mensen en in het bijzonder voor jongeren in overgang naar volwassenheid.

Hoewel Covid-19 een grote impact lijkt te hebben op het welbevinden van jongeren, dient opgemerkt te worden dat bovenstaande onderzoeken en eveneens de huidige media en politiek met name het risicoperspectief centraal stellen. Het risicoperspectief benadrukt risico's en belemmerende factoren van een situatie of persoon en focust ter voorkoming op beschermende factoren. Deze eenzijdige focus kan leiden tot het enkel benadrukken van moeilijkheden waardoor zij zich ongehoord of gedemotiveerd kunnen gaan voelen (Middelkoop et al., 2017). De beoordeling van de situatie is namelijk afhankelijk van welk perspectief wordt ingenomen. Huidig onderzoek kiest daarom voor een ander perspectief te bieden tegenover het overheersende risicoperspectief met als doel het perspectief, de ervaringen en beleving van jongeren zelf tijdens de coronacrisis centraal te zetten. En anderzijds de focus te leggen op hoe jongeren omgaan met de bijkomende uitdagingen van Covid-19 in plaats van de risico's en problemen te benadrukken.

Het voorgestelde perspectief focust op de leef- en belevingswereld van jongeren en de omgang met uitdagingen en tegenslagen ten tijde van Covid-19. Om dit perspectief in kaart te brengen maakt huidig onderzoek gebruik van de ecologische veerkrachttheorie. Zodoende geeft huidig onderzoek inzicht in (potentiële) hulpbronnen binnen het ecologisch model van jongeren en hoe deze hulpbronnen op een betekenisvolle manier voor jongeren kunnen werken. Deze inzichten kunnen gebruikt worden om ondersteuning vanuit hulpbronnen beter aan te laten sluiten op de behoeftes van jongeren en zo van betekenis te kunnen zijn tijdens uitdagingen in hun leven.

In dit onderzoek zal de nadruk liggen op hoe jongeren Covid-19 en bijkomende maatregelen vanuit retroperspectief ervoeren en welke impact dit heeft op het welbevinden van jongeren in overgang naar volwassenheid vanuit de ecologische veerkrachttheorie.

Overgang naar volwassenheid

In de huidige maatschappij zijn jongeren volgens de wet volwassen vanaf hun 18de levensjaar. Diverse studies onderscheiden deze wettelijke volwassenheid en de periode die hierop volgt, waarbij de overgang naar volwassenheid wordt benaderd vanuit een psychosociale invalshoek. Arnett's *emerging adulthood theory* (2014) stelt dat de overgang naar volwassenheid staat voor zelfexploratie en uitproberen waarbij het zowel een institutionele overgang betreft als een identiteitsontwikkeling. Hij beschrijft vijf centrale kenmerken voor deze periode; het ontdekken van de eigenidentiteit, ervaren van instabiliteit, focus op zichzelf, een gevoel van ertussenin zitten en het zien van kansen. Naast deze fase, waarin zowel op biologisch als op sociaal-maatschappelijk niveau veel verandert, hebben jongeren behoefte aan ruimte en sociaal contact (Anderson, 2016; Orben et al., 2020). Het is enerzijds een periode waarin afhankelijkheid en onafhankelijkheid elkaar afwisselen en impulsieve en risicovollere keuzes worden gemaakt ten behoeve van hun autonomie en zelfstandigheid (Stevens et al., 2018). Ook het ontdekken waar grenzen liggen en het hebben van een toekomstperspectief zijn zeer bepalende factoren voor hun persoonlijke ontwikkeling (Anderson, 2016; Burt & Painsnick, 2012; Smetana et al., 2006). Anderzijds hebben zij behoefte aan een sociaal netwerk dat hen begeleidt in deze overgangsfase (Paulsen & Berg, 2016). Samenvattend is het een levensperiode die in het teken staat van persoonlijke ontwikkeling waarbij autonomie, afhankelijkheid en onafhankelijkheid elkaar afwisselen (Arnett et al., 2014; Anderson, 2016; Stevens et al., 2018).

Verschillende studies tonen de relatie tussen deze dynamische periode en het welbevinden van jongeren in overgang naar volwassenheid (Baggio et al., 2017). Studies van Park (2004) en Bourke en Geldens (2007) laten bijvoorbeeld het belang zien van sociaal contact op het welbevinden van jongeren. Bourke en Geldens (2007) toont bijvoorbeeld dat jongeren in overgang naar volwassenheid een tevredenheid van het hoogste niveau ervaarde wanneer zij tijd doorbrachten met vrienden. Kortom, het welbevinden geeft de mate van tevredenheid in het leven weer waarin de fysieke, sociale en mentale omstandigheden bepalend zijn (Dodge et al., 2012; La Placa et al., 2013; Mcleod & Wright, 2016).

Overgang naar volwassenheid en Covid-19

Covid-19 lijkt de genoemde persoonlijke ontwikkelingsmogelijkheden en het welbevinden van jongeren met betrekking tot de overgang naar volwassenheid te beperken. De maatregelen genomen door de overheid beperken zowel de fysieke ruimte als de ruimte voor het ontwikkelen van autonomie en het aangaan van sociale contacten. Dit blijkt uit twee recente studies.

Ten eerste, het onderzoek van Vehkalahti et al. (2021) onder Finse jongeren toont aan dat zij beperkt worden in hun persoonlijke ontwikkeling wanneer een wereldwijde crisis hun mentale en materiële wereld binnenkomt. Volgens dit onderzoek is het voornamelijk de individuele keuzevrijheid die beperkt wordt door de coronamaatregelen omdat jongeren genoodzaakt worden hun toekomstplannen te wijzigen, uit te stellen of te herstructureren.

Ten tweede, het onderzoek van Preetz et al. (2021) stelt dat de maatregelen van thuisblijven, het sluiten van onderwijsinstellingen en afstand nemen het mentale welbevinden beïnvloedt. De helft van de jongeren gaf een lagere score voor hun levenstevredenheid en mentale gezondheid in vergelijking tot hun leven voor Covid-19. Naast het mentale welbevinden benadrukt Hussong et al. (2021) dat het sociale welbevinden van jongeren onder druk staat. Jongeren maken zich tijdens Covid-19, meer dan volwassenen, zorgen om het wel of niet kunnen zien van vrienden.

Daarentegen tonen drie andere studies een genuanceerder beeld over de invloed van de Covid-19 maatregelen op jongeren in overgang naar volwassenheid. Ten eerste toont het onderzoek van Inholland naar de Ondersteuning van Jeugd in Overgang naar Volwassenheid (OJOV) (Inholland, z.d.) een voorzichtig beeld van de ervaringen van Nederlandse jongeren met betrekking tot Covid-19. De resultaten berusten zich op de toevallige bijkomstigheid van Covid-19 gedurende het onderzoek. Daarom is voorzichtigheid geboden bij het trekken van conclusies op basis van deze resultaten. Desondanks toont het onderzoek een tweetal opvallende aspecten. Ten eerste benoemen zij dat jongeren te maken hebben gehad met veranderingen op het gebied van school, werk en hun vrijetijdsbesteding. Door deze beperkende maatregelen zat een groep jongeren minder goed in hun vel. Zo lijkt een verminderde mate van sociaal contact binnen verschillende contexten de kwaliteit van het contact onder druk te zetten. Ten tweede toont dit onderzoek een positieve impact van Covid-19 maatregelen op het welbevinden van jongeren namelijk dat het thuis gezelliger was, ze minder hoefden te reizen door thuisonderwijs en minder druk van buitenaf ervaarden.

Eveneens geven Courtney et al. (2020) en Gambin et al. (2020) een genuanceerder beeld over de impact van Covid-19 op jongeren in overgang naar volwassenheid. Zo benadrukken

zij de kansen die Covid-19 biedt voor het contact tussen familieleden. De toename in de familie gebonden activiteiten binnen huis had namelijk een positieve impact op de mentale gezondheid van de gehele familie. Ten slotte geeft Mitra et al. (2021) inzicht in het welbevinden van Canadese jongeren tijdens Covid-19 waaruit blijkt dat jongeren zich kalmer voelden omdat ze meer uitgerust waren. Ondanks dat Courtney et al. (2020) en Mitra et al. (2021) de positieve aspecten herkennen, benaderen zij de conclusies over jongeren in overgang naar volwassenheid toch vanuit het risicoperspectief.

Veerkracht benadering

De overgang naar volwassenheid is zoals eerder benoemd een periode van verandering en ontwikkeling waarin jongeren verschillende tegenslagen kunnen tegenkomen. Bijkomende tegenslagen brengen de veerkrachtigheid van jongeren aan het licht. De veerkracht benadering of *Resilience approach* kan volgens Ungar (2011) gezien worden als het vermogen van een individu om tijdens tegenslagen hun weg te vinden naar psychologische, sociale, culturele en fysieke hulpbronnen die hun welzijn ondersteunen. En het vermogen van iemand om deze bronnen op een betekenisvolle manier te gebruiken (Ungar & Theron, 2020).

Toch benadrukt Ungar (2011) dat veerkracht niet enkel te betrekken is op het individu, maar dat het gaat om de interactie van het individu met de gehele leefomgeving. Hij bekijkt veerkracht vanuit een sociaalecologisch oogpunt gebaseerd op het model van Bronfenbrenner (Bronfenbrenner & Morris, 2006). Het is een model waarin verschillende individuele, relationele en contextuele factoren elkaar versterken of beperken bij het ontwikkelen van veerkracht (Ungar & Theron, 2020). Waarbij individuele factoren verwijzen naar persoonskenmerken, zoals doorzettingsvermogen en zelfstandigheid. Met relationele factoren worden mensen in de omgeving bedoeld met wederzijdse ondersteunende interactie zoals vrienden, ouders maar ook schoolmentoren. De contextuele factoren betreft factoren in de omgeving die ervoor zorgen dat de relationele en individuele factoren gaan werken zoals een schoolinstelling, werkomgeving of buurtactiviteiten (Ungar, 2011; Ungar, 2013; Ungar et al., 2013).

Samenvattend kan de veerkracht benadering gezien worden als het vermogen van een individu en zijn sociaalecologisch-systeem om tegenslagen te boven te komen. En het vermogen te navigeren naar hulpbronnen en deze op een betekenisvolle manier in te zetten (Small & Memmo, 2004; Ungar, 2011).

Studies naar jongeren in overgang naar volwassenheid tonen de werking van dit model. Onderzoek naar Zimbabwaanse weesjongeren toont bijvoorbeeld aan dat, ondanks dat zij

worden geconfronteerd met bijbehorende uitdagingen, niet snel opgeven. Waarbij niet-weesjongeren ondersteuning kunnen ervaren vanuit ouders, benadrukken veerkrachtprocessen van weesjongeren met name de rol van andere familieleden en de kerk. Het ontbreken van mogelijke ondersteuning vanuit ouders wordt zodoende op natuurlijke wijze ingevuld door anderen. Daarentegen laat deze studie ook de complexiteit zien van het veerkracht systeem en benadrukt individuele verschillen in de veerkrachtprocessen naargelang de leefsituatie van de jongeren. Een verblijfplaats bij andere familieleden bood de weesjongeren bijvoorbeeld meer kansen tot materiele ondersteuning dan jongeren die niet bij andere familieleden terecht konden (Theron et al., 2015).

Veerkracht benadering en Covid-19

Volgens de veerkracht benadering is het aannemelijk te denken dat de Covid-19 maatregelen en bijkomende uitdagingen ervoor zorgen dat de samenhangende hulpbronnen binnen dit systeem gaan werken. Hoe veerkrachtig iemand is komt namelijk pas tot uiting bij het ervaren van tegenslagen. Twee studies naar de veerkracht van jongeren tijdens Covid-19 tonen de mogelijkheden van het veerkracht systeem waarin het ontwikkelen van de individuele en relationele factoren centraal staat. Ten eerste stellen zij dat jongeren namelijk competent zijn in het onderhouden van contacten online (Shanahan et al., 2020). Ten tweede biedt het de groep jongeren die niet geheel in het huidige traditionele schoolsysteem passen of het moeilijk hebben, de mogelijkheid om meer op individueel niveau in hun eigen tempo te werken. Dit draagt mogelijk bij aan een hogere zelfeffectiviteit, hun competenties en doorzettingsvermogen. Ten derde kunnen jongeren meer tijd overhouden voor het ontdekken van nieuwe hobby's of talenten waardoor ze betekenis vinden in hun leven. Tot slot, familierelaties kunnen mogelijk bevorderd worden, omdat jongeren meer tijd doorbrengen in het gezin vanwege het advies om thuis te werken en studeren (Dvorsky et al., 2020). Genoemde onderzoeken laten de veelzijdigheid in de werking van het veerkracht systeem zien.

Hoewel het veerkracht systeem voor een grote groep jongeren op een betekenisvolle manier lijkt te werken, zijn er ook signalen dat Covid-19 de werking van het veerkracht systeem onder druk kan zetten. Dit kan bij jongeren die al te maken hebben met kwetsbare omstandigheden zoals onder andere armoede, geweld, onrust in de thuissituatie. Bij deze jongeren ontbreken de juiste middelen om met de gevolgen van Covid-19 om te gaan, waardoor ze behoefte hebben aan extra ondersteuning vanuit scholen, professionele

organisaties. Echter zijn dit precies ook de plekken die door de coronacrisis minder toegankelijk of zelfs gesloten zijn (Masten & Motti-Stefanidi, 2020).

Huidig onderzoek

Het is nog onvoldoende bekend hoe het veerkracht systeem van jongeren in overgang naar volwassenheid werkt onder de bijkomende druk van Covid-19. Daarom dient huidig onderzoek allereerst de werking van het veerkracht systeem van jongeren inzichtelijk te maken. Waarbij in kaart wordt gebracht hoe hulpbronnen voor jongeren op een betekenisvolle manier in worden gezet en wat werkt in de ondersteuning. Naast dit inzicht zijn er nog een drietal argumenten waarom huidig onderzoek is uitgevoerd. Ten eerste zet huidig onderzoek de ervaringen van de jongeren zelf centraal waar vorige onderzoeken juist in gebreke zijn van deze ervaringen. Ten tweede bekijkt het onderzoek de materie vanuit het veerkracht perspectief in plaats van uit het overheersende risicoperspectief. Ten derde dient huidig onderzoek ter aanvulling op het eerder overkoepelende onderzoek van het lectoraat Jeugd & Samenleving naar jongeren in overgang naar volwassenheid. Centraal in dit onderzoek stond het in kaart brengen van hoe jongeren in overgang naar volwassenheid omgaan met tegenslagen (Inholland, z.d.). Daarbij is vanuit het veerkracht perspectief gekeken naar hoe jongeren bepaalde hulpbronnen voor hen op een betekenisvolle manier inzetten en wat hierin voor hen werkt in de ondersteuning. De onderzoeksperiode van dit onderzoek viel voor een deel tijdens Covid-19. Daarbij kwamen de ervaringen van de jongeren met betrekking tot Covid-19 terloops in de interviews naar voren, maar stonden niet centraal. Met als gevolg dat de resultaten niet volledig toereikend zijn. Daarom heeft huidig onderzoek ten slotte het doel deze ontbrekende ervaringen aan te vullen en zo een vollediger beeld te schetsen. Resultierend staat in dit onderzoek de volgende onderzoeksvraag centraal: *Hoe zijn jongeren van 18-23 jaar in de overgang naar volwassenheid omgegaan met Covid-19 en wat betekent dit voor hun welbevinden?* De volgende deelvragen zorgen voor het beantwoorden van deze hoofdvraag:

- Op welke hulpbronnen doen jongeren een beroep tijdens corona en aan welke hulpbronnen lijkt het jongeren te ontbreken?
- Hoe vinden jongeren hun weg naar hulp of ondersteuning tijdens de coronacrisis?
- Hoe hebben jongeren de overgang naar volwassenheid ervaren tijdens de coronaperiode?

Huidig onderzoek verwacht vier bevindingen te doen. Ten eerste wordt verwacht dat jongeren op een betekenisvolle manier de hulpbronnen weten in te zetten waarbij zij met

name een beroep zullen doen op hulpbronnen in hun directe omgeving. Ten tweede wordt verwacht dat Covid-19 het navigeren naar relationele en contextuele hulpbronnen bemoeilijkt. Hierdoor zal er mogelijk een verschuiving optreden in de hulpbronnen waarop een beroep wordt gedaan en kunnen andere hulpbronnen onder druk komen staan of wegvallen. Ten derde is de verwachting met betrekking tot de overgang naar volwassenheid dat jongeren zich minder volwassen voelen omdat diverse belangrijke aspecten passend bij deze overgang beperkt zijn. Ten vierde verwacht huidig onderzoek dat genoemde elementen van invloed zullen zijn op het sociale, mentale en fysieke welbevinden van jongeren. Desondanks is de verwachting dat deze invloed niet overheersend zal zijn en jongeren het algeheel welbevinden als voldoende ervaren.

Methode

Design en Procedure

Dit kwalitatieve onderzoek benadert genoemde onderzoeksvragen vanuit elementen van de *grounded theory approach* (Boeije, 2010; Ritchie & Lewis, 2014). Deze keuze baseert zich op het exploratieve karakter van dit onderzoek. Er is zodoende gekozen zo dicht mogelijk bij de ervaringen en bewoording van de participanten te blijven.

De werving van de participanten verliep via een selecte steekproef. Allereerst zijn 25 respondenten geselecteerd en benaderd vanuit de contactenpool van het onderzoek van Inholland. Voor deze selectie is een leeftijdscriterium van respondenten tussen de 18 en 23 jaar gehanteerd. Vervolgens hebben de respondenten via een zelfselectie bepaald of ze willen deelnemen aan het onderzoek. Hierop hebben zeven participanten gereageerd (response rate = 28%). De andere twee participanten heeft de onderzoeker via het eigen netwerk geworven middels een Facebook-post. De negen participanten kregen een informatiebrief toegezonden via de mail waarbij het doel, de rechten en verdere deelname aan het onderzoek werd uitgelegd. Vervolgens werd de participanten gevraagd de informed consent online of fysiek voorafgaand aan het interview te ondertekenen. Hierin werden de belangrijkste rechten herhaald zoals het te allen tijde kunnen stoppen van het interview en gingen zij akkoord met hun deelname en audio opname. Vier interviews vonden fysiek plaats, de andere vijf telefonisch of via Microsoft Teams en elk interview duurde ongeveer 45 minuten. De interviews zijn opgenomen en vervolgens getranscribeerd. Hierdoor werd de nauwkeurigheid in het verwerken van de resultaten bevorderd en de betrouwbaarheid verhoogd (Baarda et al., 2013). Na het transcriberen zijn de opnames verwijderd. De anonimiteit van de participanten is gewaarborgd door namen en herleidbare gegevens van de participanten te anonimiseren.

Daarnaast staat persoonlijke informatie, zoals de ondertekende informed consent, opgeslagen op de beveiligde server Yoda van de Universiteit Utrecht. Hierdoor was deze data enkel beschikbaar voor de onderzoeker en betrokken begeleider. Achteraf is de geanonimiseerde data ook beschikbaar gesteld voor de betrokkenen van Inholland. Ter bescherming van de privacy van de participanten is een aanvraag ingediend door Inholland voor het delen van de geanonimiseerde data. Dit aanvraagformulier is samengesteld door de Universiteit van Utrecht en verloopt via de ethische commissie van de faculteit Sociale Wetenschappen. De participanten zijn hiervan op de hoogte gebracht voorafgaand het onderzoek.

Participanten

In totaal zijn negen participanten geïnterviewd bestaande uit vijf vrouwen en vier mannen, allen tussen de 18 en 23 jaar oud ($M = 20$, $SD = 2.11$). Tijdens het interview volgden zeven participanten een vervolgopleiding en twee hadden een tussenjaar. Daarnaast hebben op een na alle respondenten een bijbaan. Alle participanten komen uit de randstad waarvan drie thuiswonend, vijf zelfstandig en één van hen woont begeleid (zie Tabel 1). Gezien de verscheidenheid in de data en het kleine aantal participanten zijn de resultaten niet representatief voor de gehele populatie. Daarentegen is wel getracht om de resultaten vanuit een meer variatie-gebaseerde generalisatie uit een te zetten waarin individuele ervaringen zoveel als mogelijk gecategoriseerd zijn (Ritchie & Lewis, 2014).

Tabel 1.

Overzicht kenmerken participanten

Kenmerken	%
Leeftijd	
18-19	55.56
20-21	11.11
22-23	33.33
Opleiding	
Hbo	22.22
Universiteit	22.22
Mbo	33.33
Totaal	77.77
Woonsituatie	

Thuiswonend	33.33
Zelfstandig	55.56
Begeleid wonen	11.11

Noot. % = percentage aantal respondenten

Meetinstrumenten

Middels een semigestructureerd interview is aan de hand van een topiclijst de veerkracht vanuit een sociaalecologische benadering in relatie tot jongeren in overgang naar volwassenheid bevraagd (bijlage A). Om alle concepten voldoende te kunnen belichten is gekozen voor een uitgebreide topiclijst met drie centrale concepten en verschillende subonderdelen in relatie tot Covid-19.

De volgende drie theoretische concepten, zoals geoperationaliseerd in de inleiding, vormen de basis van de topiclijst: Emerging adulthood theory, Resilience approach en welbevinden. Gekozen is om de theoretische concept welbevinden op te splitsen in meerdere componenten.

Het welbevinden kent een splitsing in de subthema's; mentaal welbevinden, sociaal welbevinden, fysiek welbevinden. Met het mentaal welbevinden wordt de mate waarin iemand psychische klachten, stress, angst en eenzaamheid ervaart (Dodge et al., 2012; La Placa et al., 2013; RIVM, 2022). Het sociaal welbevinden wordt gedefinieerd als de mate van sociale acceptatie, het ontnemen van steun aan relaties en de tevredenheid tot de aanwezige relaties (Albanesi et al., 2007; Larson, 1993; McLeod & Wright, 2016). Tot slot wordt met fysiek welbevinden bedoeld de mate waarin iemand het gevoel heeft lekker in zijn vel te zitten en lichamelijke klachten ondervindt (RIVM, 2020).

Kwalitatieve Analyse

De data afkomstig uit dit onderzoek is geanalyseerd volgens een thematische analyse. Dit betekent dat de data nauwkeurig is onderzocht en overkoepelende patronen geïdentificeerd zijn (Ritchie & Lewis, 2014). Deze thema's zijn vanuit een combinatie van inductie en deductie tot stand gekomen. Ofwel, zijn thema's gebaseerd op eerder geworven theorie en deze werden aangevuld met thema's gevonden in de data (Baarda et al., 2013). Hierbij werd gestart met open coderen waar losse codes zijn gevormd en nog niet verder gekeken is naar het theoretische raamwerk. Vervolgens werd via axiaal codering de eerder gevormde codes met elkaar vergeleken en passend bij het theoretisch raamwerk samengevoegd tot hoofdcodes, eventuele nieuwe thema's werden toegevoegd. Tot slot is door middel van selectieve codering

een thematische rangschikking en structuur tot stand gekomen welke de basis vormen van de resultatensectie. Tijdens de thematische analyse werd de interne validiteit gewaarborgd door zo dicht als mogelijk bij de bewoording van de participanten te blijven.

Resultaten

Onderstaand stuk beschrijft de resultaten afkomstig uit de semigestructureerde interviews. De data zijn alvorens een thematische analyse gestructureerd waaruit de volgende hoofdthema's naar voren zijn gekomen: welbevinden, overgang naar volwassenheid en veerkrachtig omgaan met Covid-19. Alle thema's worden aan de hand van citaten afkomstig uit de interviews onderbouwd.

Gezien de respondenten in retrospectief worden geïnterviewd en wellicht dus een andere leefsituatie kenden tijdens Covid-19 dan op het moment van de interview opname zal hier eerst nog kort bij worden stilgestaan. Hierna volgen de resultaten per thema. De eerste twee thema's die worden besproken; welbevinden en overgang naar volwassenheid (Tabel 2), onderbouwen de specifieke ervaringen van de respondenten. Het laatste thema; veerkrachtig omgaan met Covid-19 (Tabel 3), toont hoe de respondenten zijn omgegaan met de Covid-19 maatregelen vanuit het veerkracht systeem.

Covid-19 begon voor vijf respondenten op 16 of 17-jarige leeftijd. Zij zijn te midden van deze periode 18 jaar geworden. Zes respondenten hebben gedurende Covid-19 hun eindexamen havo of vwo afgerond. Daarna zijn de meeste respondenten begonnen aan een vervolgopleiding of waren al bezig met een opleiding en drie van de respondenten hebben gekozen voor een tussenjaar. Van de respondenten woonde (66.67%) tijdens de coronaperiode nog thuis. Eén respondent kende veel wisselingen in de woonvoorzieningen en is tijdelijk thuisloos geweest. Tot slot woonde een respondent op een woongroep.

Tabel 2.

Overzicht interviewthema's welbevinden en overgang naar volwassenheid

Interviewthema's	%
Welbevinden	
Waardering leven	32.72
Mentale welbevinden	30.90
Sociale welbevinden	21.81
Fysieke welbevinden	7.27

Wisselend welbevinden	7.27
Totaal	100
Overgang naar volwassenheid	
Wettelijke overgang feitelijk	42.86
Incomplete overgang	42.86
Bepaalde invloed overgang	14.29
Totaal	100

Noot. % = percentage van benoemingen thema of subthema

Tabel 3.

Overzicht interviewthema's het veerkracht systeem

Interviewthema's	%
Individuele factoren	10.65
Relationele factoren	
Vrienden	53.85
Ouders & Gezin	40.66
Partners	16.48
Subtotaal	53.85
Contextuele factoren	
School	53.33
Werk	25.00
Woonsituatie	21.67
Subtotaal	35.50
Totaal	100

Noot. % = percentage van benoemingen thema of subthema

Welbevinden

Waardering leven

De respondenten hebben hun leven met en zonder Covid-19 maatregelen van een cijfer tussen de 1 en 10 voorzien. Alle respondenten geven een lagere beoordeling van hun leven

met Covid-19 maatregelen in vergelijking met wanneer de maatregelen zijn afgeschaft. De meerderheid van de respondenten (77.78%) geeft hun leven desondanks de bijkomende uitdagingen een voldoende. Een minderheid geeft hun leven tijdens Covid-19 een onvoldoende. De negen respondenten deden verschillende uitspraken over de redenen voor deze cijfers. Daarbij ging het om ervaringen die invloed hadden op het mentale, sociale en fysieke welbevinden van de respondenten.

Mentale welbevinden

In totaal deden acht van de negen respondenten de meeste uitspraken (32.08%) over het mentale welbevinden. Hiervan benoemden slechts twee respondenten dat zij geen negatieve gevoelens hebben ervaren tijdens Covid-19. Daarentegen gaven de andere zes respondenten aan wel negatieve gevoelens te hebben ervaren van de maatregelen van Covid-19 af te zien aan de begrippen “somber”, “eenzaam”, “down” en “negatieve spiraal”. Specifiek wordt hierbij het hebben van een onzeker toekomstperspectief benoemd als van invloed op hun mentale welbevinden. De volgende quote illustreert het mentale welbevinden van de respondenten tijdens Covid-19: “Ik ben helemaal geen thuiszitter en ik wil gewoon graag wat te doen hebben en dat kon niet. Dat heeft echt wel mentaal aan mij gevrotten.” (R5)

Sociaal welbevinden

Eveneens werden naast het mentale welbevinden de meeste uitspraken gedaan over het sociaal welbevinden. Acht van de negen (88.88%) respondenten benoemd hoe de Covid-19 maatregelen van invloed zijn geweest op hun sociale welbevinden. Daarbij benoemden alle respondenten dat ze wel contact hadden met hun sociale netwerk zowel fysiek als online, maar dat de frequentie afnam. Onderstaande quote illustreert wat de afname aan sociale contacten deed met het sociaal welbevinden van de respondenten: ”Mijn sociale contact werd een stuk minder dus beland je in een soort van semi thuisisolatie, wat je eigenlijk niet wilt. Ja dat ervaarde ik als negatief, waardoor het met mezelf op dat moment een stuk slechter ging”. (R5)

Daarentegen werd in mindere mate (16.67%) benoemd dat de Covid-19 maatregelen geen invloed hebben gehad op het sociale welbevinden.

Fysiek welbevinden

Uitspraken over hoe Covid-19 van invloed is geweest op het fysiek welbevinden zijn het minst gedaan door de respondenten (7.27%). Het fysieke welbevinden werd met name door de mannelijke respondenten benoemd in relatie tot het minder kunnen sporten door de Covid-19 maatregelen. Hierdoor voelden zij zich minder prettig. Volgende quote illustreert dit gevoel:

“Als ik een week niet sport, dan voel ik mij zelf wat minder lekker in mijn vel.” (R8). Slechts een respondent benoemde specifiek het dragen van een mondkapje als factor die bijdroeg aan een verminderd gevoel van fysiek welbevinden.

Wisselend welbevinden

Drie van de negen respondenten benoemen dat hun welbevinden tijdens de Covid-19 maatregelen zijn wisselingen kenden. De oorzaken hiervoor lijken af te hangen van wat er mogelijk was met de Covid-19 maatregelen. Wanneer versoepelingen werden doorgevoerd, dan voelden de respondenten zich gelukkiger of beter dan zonder versoepelingen. Een jongere beschrijft het als volgt:

Ja dat was wisselvallig. Want op het moment dat alles weer dicht ging zit iedereen in een dipje. En op het moment dat het weer open ging en we dingen met elkaar konden gaan doen merkte je dat iedereen opfleurde, dat je weer met elkaar aan het lachen was en alles gezellig was. (R8)

Overgang naar volwassenheid

Voor alle negen respondenten valt de Covid-19 periode tezamen met de overgang naar volwassenheid. Zes van de negen respondenten zijn te midden van Covid-19 18 jaar geworden en de overige drie waren al 18 jaar voordat Covid-19 begon. Alle respondenten doen een uitspraak over de overgang naar volwassenheid. Waarbij zes respondenten aangeven een incomplete overgang te hebben ervaren en drie respondenten een beperkte invloed hebben ervaren van Covid-19 maatregelen op de overgang naar volwassenheid.

Incomplete overgang

Wanneer de respondenten werd gevraagd naar hoe zij het volwassen worden hebben ervaren tijdens Covid-19 wordt het meeste (42.86%) gesproken over “gemis”. Opvallend is dat ze met name verwijzen naar de bijbehorende nieuwe leeftijdsgebonden activiteiten waaraan ze niet hebben kunnen deelnemen. Onderstaand een voorbeeld:

Maar het was wel raar, dan werd je eindelijk 18 en daar kijk je zo naar uit en dan heb ik nog een jaar niks kunnen doen. En ik heb ook het gevoel dat ik best wel wat dingen miste en dan vooral de leuke dingen die bij het volwassen worden horen zoals een eindexamenreis of een diploma-uitreiking. (R7)

Beperkte invloed overgang

Daarentegen benoemden drie van de negen respondenten dat zij niet het gevoel hebben enigszins iets gemist te hebben in hun overgang naar volwassenheid. Gezien deze respondenten voor Covid-19 al 18 jaar waren, kan dit mogelijk verklaren waarom zij tot dusver niets gemist hebben in hun overgang naar volwassenheid. Deze drie respondenten hebben onder normale omstandigheden de leuke aspecten van de wettelijke overgang kunnen ervaren zoals het uitgaan of een eindexamenreis.

Verder benoemt slechts een respondent een positief gevolg van de Covid-19 periode op de overgang naar volwassenheid namelijk meer bewustzijn en zelfstandigheid.

Het veerkracht systeem

In welke mate het de respondenten is gelukt om met de bijkomende uitdagingen ten gevolge van de maatregelen van Covid-19 om te gaan, is gekeken naar welke individuele, relationele en contextuele factoren zij hebben ingezet en de wisselwerking hierin.

Individuele factoren

Alle respondenten benadrukken dat ze in eerste instantie zelfstandig uitdagingen aanpakken. Wanneer de respondenten werd gevraagd naar hoe zij om zijn gegaan met deze uitdagingen werd het zoeken van afleiding of alternatieven en het hebben van een uitlaatklep het meeste genoemd. Deze uitlaatklep werd bijvoorbeeld gevonden in buiten sporten, gamen of in tekenen en opschrijven van gedachten. Onderstaande quote illustreert hoe deze individuele uitlaatklep werkt voor de respondenten: "In die periode was het fijn om een uitlaatklep te hebben. Ik denk dat ik dat eenzaam gevoel probeerde op te slaan door te schrijven en daardoor kun je weer licht op tafel laten schijnen". (R3)

Daarentegen lijkt het kunnen aanpassen aan de Covid-19 maatregelen en op zoek gaan naar alternatieven niet voor alle respondenten haalbaar te zijn. De volgende quote illustreert dat één respondent hier hinder in ervaart: "Ik heb lang niks gedaan. Het is lastig voor een depressief persoon als je weer moet veranderen iedere keer". (R4)

Relationele factoren

Zoals eerder beschreven, benadrukken de respondenten voornamelijk de individuele factoren in het omgaan met de bijkomende uitdagingen ten gevolge van de Covid-19 maatregelen. Daarentegen wordt ondersteuning vanuit relationele factoren het meeste benoemd in relatie tot het omgaan met de Covid-19 maatregelen (53.85%). Het lijkt dat de respondenten mogelijk hun eigen rol in het omgaan met de uitdagingen enigszins vergroten en de relationele factoren als vanzelfsprekend zien.

Vrienden. De respondenten deden het vaakst (53.85%) een uitspraak over hun vrienden wanneer de werking van hun relationele factoren tijdens Covid-19 werd bevestigd. Alle respondenten benoemden dat het aantal contactmomenten met vrienden is afgenomen ten gevolge van de Covid-19 maatregelen. De twee aspecten, het hebben van dezelfde levensfase en een wederkerigheid in de relatie, lijken met name hetgeen te zijn wat voor hen positief werkte in de ervaren ondersteuning. Navolgende quote illustreert dit:

Ik denk echt dat we in hetzelfde bootje zaten en dat ik daardoor gewoon niet alleen hoefde te denken van oh wat ga ik nou doen met zo'n heel leeg jaar. Daar hebben we denk ik elkaar heel erg in gesteund dat we het daar heel veel over gingen hebben. (R7)

Gezin en ouders. Naast vrienden doen respondenten de meeste uitspraken over hun ouders en het gezin (40.66%). Daarbij gaat het met name over dat ze meer tijd met het gezin doorbrachten. Ook benoemen, op één na alle respondenten, een situatie waarin hun ouders hen hebben ondersteund tijdens Covid-19. Deze ondersteuning bestond in de meeste gevallen uit het zoeken van afleiding door leuke activiteiten binnen of buitenshuis te ondernemen. Drie respondenten spreken over een situatie waarin ouders een luisterend oor hebben geboden, zoals onderstaande quote illustreert:

We zijn vaker dingen als een gezin gaan doen zoals veel tv kijken. Ik ben best wel vaak boos geweest om hoe alles liep, dan kon ik naar mijn ouders toe en dan luisterden die naar me. (R3)

Toch lijken de respondenten minder vaak hun ervaringen of problemen met betrekking tot de Covid-19 periode te delen met hun ouders dan bijvoorbeeld met hun vrienden. De respondenten geven hier twee verklaringen voor, namelijk enerzijds dat ze hun ouders niet willen belasten en anderzijds ze het gevoel hebben dat hun ouders zich niet kunnen verplaatsen in hun situatie vanwege bijvoorbeeld een andere levensfase.

Opvallend is dat drie respondenten benoemen dat de band specifiek met hun zus "hechter" is geworden. Omdat deze respondenten bij hun zus terecht konden op de momenten dat zij een luisterend oor nodig hadden.

Partners. Vier van de negen respondenten hadden een relatie ten tijds van Covid-19. Hoewel elkaar zien lastiger was en er weinig te doen was, lijken de relaties tijdens Covid-19

hun veel steun te hebben geboden. Het lijkt voornamelijk om een vorm van wederkerigheid in de steun te gaan waarbij de respondent en partner bij elkaar terecht konden. Onderstaande quote illustreert deze wederkerigheid in steun:

Dus als het niet ging dan stuurde ik hem een appje; ik kom naar jou want het gaat niet. En voor hem idem dito. Dan moet je op zo'n moment ook tijd voor mekaar vrij maken en kijken van hoe kan je elkaar inderdaad het beste steunen. (R5)

Concluderend in de steun vanuit relationele factoren is dat de respondenten graag zelf regie hebben en bepalen wanneer, hoe en bij wie zij terecht kunnen. Dit is afhankelijk van de uitdaging en het moment. Zodoende kan ondersteuning verschillende vormen aannemen zoals afleiding, een luisterend oor of meer praktische ondersteuning.

Contextuele factoren

Tot slot doen respondenten uitspraken over hoe voor hen contextuele factoren hebben gewerkt ten tijde van Covid-19. De meeste uitspraken gingen over veranderingen in de context zoals het niet naar school kunnen gaan (53.33%) of aanpassingen op werk (25.00%). De respondenten lijken minder bewust te zijn van ondersteuning vanuit contextuele factoren zoals het hebben van een stabiele thuissituatie of structuur door werk of (online)school. Mogelijkerwijs zien zij dit als vanzelfsprekend of niet tastbaar. Toch is in meerdere uitspraken de ondersteunende rol hiervan terug te zien.

School. Allereerst benoemde het overgrote deel van de respondenten minimale ondersteuning vanuit de schoolcontext tijdens Covid-19. Met name het onlineonderwijs en wegvallen van lessen werd door der respondenten benoemd als grootste struikelblok. Als gevolg hiervan wordt het hebben van *minder motivatie* en *concentratieproblemen* het meeste genoemd (37.5%) in relatie tot de ervaring met de schoolgang. Ondanks het wegvallen van de structuur die het naar schoolgaan bood, benoemen twee respondenten wel ondersteuning te hebben ervaren vanuit school. Zo werden extra gesprekken met mentoren gepland en praktische ondersteuning geboden zoals het verschuiven van deadlines. Hoewel de andere respondenten niet specifiek benoemen steun te hebben ervaren, is bij bijna de helft van de uitspraken (46.88%) enige vorm van ondersteuning vanuit de schoolcontext te zien. Een voorbeeld hiervan is door bijvoorbeeld het organiseren van examentrainingen, of het faciliteren van studieplekken voor eindexamenleerlingen of extra feedback momenten.

Werk. Op een na hadden alle respondenten een (bij)baantje tijdens de coronaperiode. Meerdere respondenten benoemden dat het werk gewoon doorging, maar de werkzaamheden veranderden. Met name voor respondenten die al op zichzelf woonden tijdens Covid-19 is er enige bewustheid in de financiële ondersteunende rol die hun werk heeft. De volgende quote illustreert dit bewustzijn: “Het is wel eens voorgekomen dat er geen werk was en nu heb ik gelukkig mazzel dat ik gewoon een contract heb op uurbasis, dat is mijn redding geweest, ik denk dat ik het anders niet kon betalen”. (R5)

Woonsituatie. De contextuele hulpbron welke meer op de achtergrond aanwezig lijkt te zijn is de woonsituatie. Bij drie respondenten ontbrak het aan stabiliteit en kende de thuissituatie onrust door de aanwezigheid van broertjes of zusjes. Toch is hier duidelijk te zien hoe de woonsituatie in deze onrust juist zorgde voor ondersteuning. Twee respondenten benoemen namelijk het belang van het hebben van een eigen plek om je in terug te trekken: “Nou meestal ga ik gewoon veel op mijn kamer zitten. We hadden allemaal wel onze eigen kamer dus dat was wel fijn”. (R3)

Concluderend bieden de contextuele factoren tezamen stabiliteit en structuur voor de respondenten tijdens Covid-19. Hoe deze factoren op een betekenisvolle manier worden ingezet is voor alle respondenten verschillend en hangen af van hun situatie.

Discussie

Zoals eerder besproken had dit onderzoek vier doelstellingen. Ten eerste om meer inzicht te krijgen in hoe jongeren vanuit het ecologische systeem van veerkracht zijn omgegaan met de bijkomende uitdagingen van de Covid-19 maatregelen en wat dit ten gevolgen heeft op het welbevinden van jongeren. Ten tweede om een tegenwicht bieden voor het overheersende risico perspectief middels gebruik te maken van het ecologische systeem van veerkracht. Ten derde om jongeren een podium te bieden om hun perspectief en ervaringen met betrekking tot Covid-19 te delen. Ten vierde ter verdieping van het eerdere onderzoek vanuit het lectoraat Jeugd & Samenleving Inholland over jongeren in overgang naar volwassenheid, waarin dit onderzoek zich specifiek op de periode tijdens Covid-19 focust.

Welbevinden

Op het gebied van welbevinden had dit onderzoek twee verwachtingen. Ten eerste dat Covid-19 van negatieve invloed is geweest op het welbevinden van jongeren als men uitgaat van eerdere onderzoeken van RIVM (2020), Courtney et al. (2020) en Hussong et al. (2021). Deze verwachting komt overeen met de bevindingen uit huidig onderzoek. Huidig onderzoek laat namelijk zien dat jongeren hun levensperiode gedurende Covid-19 overwegend

beschrijven met negatieve bewoordingen en gevoelens zoals een negatieve spiraal, somber, eenzaam. Eveneens gaven ze hun levenstevredenheid ofwel hun welbevinden een lager cijfer dan de periode na afschaffing van de Covid-19 maatregelen. Dit is in lijn met eerder onderzoek van Preetz et al. (2021) waarin jongeren hun leven gedurende Covid-19 een lager cijfer geven dan ervoor.

Hoewel op het eerste gezicht lijkt dat Covid-19 van negatieve invloed is geweest op het welbevinden van jongeren dient deze negatieve invloed genuanceerd te worden. Waar de jongeren zich namelijk wel negatief uiten over de Covid-19 periode via negatieve bewoordingen hebben ze hier niet naar gehandeld. Mogelijkerwijs geven deze bewoordingen dus geen correct beeld van hun echte welbevinden omdat zij ongewild het risicoperspectief van de media aannemen. Bovendien benoemen jongeren dat zij verschillende prettige ervaringen hebben opgedaan dankzij Covid-19. Kortom, de verwachting is deels uitgekomen waarbij gesteld kan worden dat Covid-19 zowel negatieve als positieve invloed heeft gehad op het welbevinden van de jongeren. Ten tweede werd, op basis van onderzoek van Courtney et al. (2020) en Hussong et al. (2021), verwacht dat Covid-19 voor een vermindering in sociaal contact zou zorgen met als gevolg een verminderd sociaal welbevinden. De resultaten tonen dat de frequentie in het contact met vrienden afnam, maar de kwaliteit van het contact juist positief was. Zo ondervonden jongeren tijdens contactmomenten met vrienden dat zij tegen dezelfde uitdagingen aanliepen. Dit zorgde voor steun en werkte positief voor de relatie. Bovendien waren jongeren in staat alternatieven te vinden om elkaar te kunnen zien en spreken zoals online, buiten of via games. Kortom, deze verwachting is niet uitgekomen want uit de resultaten blijkt dat de contactbeperkende maatregelen van Covid-19 niet ten koste gingen van het sociale welbevinden, mede dankzij het vermogen alternatieven te vinden voor sociaal contact met vrienden.

Overgang naar volwassenheid

Op het gebied van de overgang naar volwassenheid werd verwacht dat Covid-19 een grote impact zou hebben waarbij met name de persoonlijke ontwikkeling beperkt zou worden. Zo blijkt uit onderzoek van Arnett (2014) dat jongeren zich in deze periode persoonlijk ontwikkelen door te experimenteren en het aangaan van nieuwe sociale contacten (Anderson, 2016; Vehkalahti et al., 2021). Huidig onderzoek toont aan dat jongeren inderdaad beperkt zijn in hun persoonlijke ontwikkeling vanwege Covid-19. Zo ziet huidig onderzoek, in lijn met Vehkalahti et al. (2021), ook een beperkte keuzevrijheid van jongeren tijdens Covid-19. Door onduidelijkheid op onder andere schoolgebied en steeds wisselende maatregelen hebben

jongeren bijvoorbeeld onzekerheid in hun toekomstperspectief ervaren. Hierdoor werd de keuzevrijheid van jongeren beperkt en spreken zij over een incomplete overgang wat hun mentale welbevinden heeft beïnvloed. Hoewel jongeren een beperkte keuzevrijheid hebben ervaren vonden zij alternatieven om enigszins weer grip te krijgen op de situatie.

Algeheel veerkracht perspectief

Verwacht werd dat Covid-19 ervoor zou zorgen dat het navigeren naar hulpbronnen zou worden beperkt. Waarbij bepaalde hulpbronnen van jongeren onder druk zouden komen te staan of zelfs weg zouden vallen. Deze verwachting is niet uitgekomen, de maatregelen lijken de jongeren niet in de weg te zitten bij het navigeren naar hulpbronnen. Jongeren weten bij wie ze terecht kunnen met welke vragen en maken hierin ook bewuste keuzes. Desalniettemin benadrukken jongeren in eerste instantie problemen zelf aan te pakken en wanneer ze er echt niet uitkomen een beroep te doen op relationele of contextuele hulpbronnen. Daarbij is het hebben van individuele regie in het navigeren naar deze hulpbronnen van belang voor jongeren. Op basis van de situatie maken zij de afweging welke hulpbron passend is bij de desbetreffende uitdaging. Twee opvallende bevindingen zijn terug te zien in het maken van deze afweging tijdens Covid-19. Allereerst delen jongeren eerder ervaringen over Covid-19 met vrienden of hun partner dan met hun ouders. Dit komt doordat zij onder andere in dezelfde leeftijdsfase zitten waardoor zij zich begrepen en gehoord voelen. Dit komt overeen met eerdere onderzoeken van Anderson (2016), Albanesi et al. (2007) en Arnette et al. (2014) die benadrukken dat in de overgang naar volwassenheid, de interactie met leeftijdsgenoten van belang is voor jongeren en zij zelf hier veel waarde aan hechten. Een tweede opvallende bevinding is dat hoewel jongeren benoemen uitdagingen in eerste instantie zelf aan te gaan er vaak een hulpbron is welke hen hierbij toch op enige manier ondersteuning biedt. Met name hulpbronnen op relationeel en contextueel niveau worden door de jongeren als vanzelfsprekend gezien of enigszins onderschat. Dit kan mogelijk komen doordat de overgang naar volwassenheid voor jongeren een periode is van persoonlijke ontwikkeling waarin de focus meer op henzelf (Arnett, 2014).

Hoewel het veerkrachtperspectief de omgang met Covid-19 door jongeren in een ander, meer positief licht zet, dient er ook een kanttekening te worden geplaatst bij het veerkracht perspectief. Veerkrachtigheid komt namelijk tot uiting bij tegenslagen (Ungar, 2011; Ungar, 2013; Ungar et al., 2013). Eerder werden de gevolgen van de Covid-19 maatregelen voor jongeren besproken als tegenslagen. Echter laat huidig onderzoek zien dat niet alle jongeren Covid-19 ervaren als uitdaging. Dit kan komen doordat zij bijvoorbeeld de juiste middelen in

hun ecologische systeem hebben waardoor bepaalde tegenslagen niet tot uiting komen of zich niet bewust zijn van hoe sommige factoren bijdragen aan hun welbevinden. De vraag die hier gesteld kan worden is, zijn deze jongeren dan niet veerkrachtig of kunnen we stellen dat bij deze jongeren juist het veerkracht systeem voor hen op een betekenisvolle manier werkt, waardoor de ervaren tegenslagen beperkt worden. Kortom, er lijkt enigszins sprake van een paradox in het tot uiting komen van veerkracht.

Conclusie

De interpretatie van hoe jongeren zijn omgegaan met Covid-19 en wat dit betekent voor hun welbevinden is afhankelijk van de invalshoek van waaruit het onderzoek gedaan wordt. Hoewel dit onderzoek de omgang met Covid-19 vanuit het ecologische perspectief benadert, geeft dit geen holistisch beeld van hoe jongeren omgaan met de uitdagingen van de Covid-19 maatregelen. Wel kan gesteld worden dat het ecologische veerkracht-perspectief een andere kijk biedt dan het dominerende risicoperspectief. Waarbij het uitgaat van een dynamische wisselwerking tussen de verschillende factoren in het ecologische systeem van jongeren wanneer zij voor uitdagingen komen te staan.

Limitaties en sterke punten

Een eerste limitatie van dit onderzoek betreft de generaliseerbaarheid. Gezien er slechts negen respondenten zijn geïnterviewd afkomstig uit een selecte steekproef, zijn de data niet te generaliseren naar een grotere populatie. Toekomstig onderzoek dient het aantal respondenten uit te breiden en variatie aan te brengen in de steekproef, waarbij gedacht kan worden aan etniciteit en opleidingsniveau. Een ander aspect dat van invloed is op de generaliseerbaarheid is dat iedere jongere een ander ecologisch systeem heeft dat verschillend werkt. Hierdoor lopen de ervaringen dusdanig uiteen wat een uitgebreid beeld geeft, maar is ook voorzichtigheid geboden bij het trekken van bindende conclusies.

Een tweede limitatie berust zich op het gegeven dat gedurende de interviewafname de respondenten een retroperspectief innemen. Dit heeft ervoor kunnen zorgen dat de respondenten de situatie mogelijk meer relativeren en anders op de situatie terugkijken, dan wanneer ze tijdens Covid-19 geïnterviewd zouden worden. Daarentegen maakt dit retroperspectief juist inzichtelijk welke ervaringen de respondenten hadden op verschillende momenten binnen de twee jaar Covid-19. Dit biedt de mogelijkheid verbanden en het verloop te zien in hoe jongeren precies om zijn gegaan met Covid-19. Daarnaast berust huidig onderzoek zich op de bekwaamheid van de zelfreflectie van de jongeren en in welke mate zij zich bewust zijn van hun eigen welbevinden. Daarom dient op basis van het onderzoek van

Krumpal, (2011) in acht genomen te worden dat jongeren mogelijk negatieve ervaringen in mindere mate benoemen dan positieve ervaringen vanwege sociale wenselijkheid.

Toekomstig onderzoek dient daarom ook andere doelgroepen binnen het ecologische systeem van jongeren te bevatten.

Een sterk punt aan dit onderzoek is dat het een tegengeluid biedt aan het dominante risicoperspectief ten aanzien van jongeren in de Covid-19 periode. Een tweede punt van kwaliteit is dat dankzij dit onderzoek jongeren een podium hebben gekregen om hun ervaringen over Covid-19 te delen. Dit draagt bij aan jongerenparticipatie. Tot slot geeft dit onderzoek inzicht in hoe jongeren in overgang naar volwassenheid omgaan met tegenslagen.

Implicaties Praktijk en Onderzoek

Bewustwording van onderzoekers

Uit de resultaten blijkt dat jongeren de Covid-19 verschillend hebben ervaren en zo ook anders zijn omgegaan met de bijbehorende uitdagingen. Het onderzoeksveld en de huidige media dient bewust te zijn van de invalshoek vanuit waar jongeren worden benaderd en de generaliseerbaarheid van deze ervaringen. Een nuancering in de interpretatie vanuit deze sectoren is daarmee vereist.

Aansluiten ondersteuning

De overgang naar volwassenheid dient een periode te zijn van experimenteren en floreren waarin jongeren juist niet bezig willen zijn met moeilijkheden. Wanneer je als jeugdprofessional bijvoorbeeld extra druk legt op de risico's en wat er niet goed gaat in het leven, dan kan dit juist averechts werken. Een gevolg hiervan is dat de ondersteuning niet aansluit en de jongeren gedemotiveerd raken (Middelkoop et al., 2017). Het is daarom van belang het perspectief van jongeren centraal te zetten en aan te sluiten bij hun behoefte. Waarbij niet gefocust wordt op de problemen maar men in dienst staat van de jongeren zelf (Sulimani-Aidan, 2015; Wiersma & Van Goor., 2020).

Betrokkenheid Overheid

Meerdere respondenten benadrukken het belang van het kunnen delen van hun ervaringen met betrekking tot Covid-19 en bijkomende maatregelen. Dit kan door jongeren een podium te bieden zodat ze als ervaringsdeskundige mee kunnen praten en beslissen over dit onderwerp. Jongeren zullen zich hierdoor gewaardeerd en gehoord voelen, wat bijdraagt aan hun algehele welbevinden en het gevoel van autonomie en zelfvertrouwen (Metselaar et al., 2015; Middelkoop et al., 2017; Paulsen & Berg, 2016). De overheid dient actief aandacht te besteden aan deze jongerenparticipatie. De eerste stap tot deze betrokkenheid is gemaakt door

bijvoorbeeld de oproep van Rutte aan jongeren om hun stem te laten horen (Defence of Children, 2020). Daarnaast zien steeds meer gemeentes het belang in van jongerenparticipatie. Toch blijkt uit onderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) en Movisie dat echte vervolgstappen uitblijven (Movisie, 2021). Er lijkt sprake te zijn van mooie woorden waarbij echte daden uitblijven. Het NJi (2020) heeft daarom in een leidraad beschreven hoe gemeentes daadwerkelijk kunnen handelen. Waarin nadruk wordt gelegd op het aantrekkelijk maken van het geven van input, laagdrempeligheid in het contact met jongeren en het zeggenschap bij jongeren zelf legt. Deze leidraad dient op landelijk niveau opgenomen te worden om jongeren in alle politieke lagen inspraak te laten hebben zodat verandering plaats kan vinden.

Tot slot

Vertrouw in de veelzijdigheid en kracht van het sociaalecologische systeem van jongeren en faciliteer jongeren in het voor hen op een betekenisvolle manier inzetten van ondersteuning.

Referenties

- Albanesi, C., Cicognani, E., & Zani, B. (2007). Sense of community, civic engagement and social well-being in Italian adolescents. *Journal of Community & Applied Social Psychology, 17*(5), 387-406.
- Anderson, S. L. (2016). Commentary on the special issue on the adolescent brain: Adolescence, trajectories, and the importance of prevention, *Neuroscience and Biobehavioral Reviews, 70*, 329-333, <http://dx.doi.org/10.1016/j.neubiorev.2016.07.012>.
- Arnett, J. J. (2014). Sometimes goodbye is a second chance: Resilience in emerging adulthood.
- Arnett, J. J., Žukauskienė, R., & Sugimura, K. (2014). The new life stage of emerging adulthood at ages 18–29 years: Implications for mental health. *The Lancet Psychiatry, 1*(7), 569-576.
- Baarda, B., Bakker, E. & Julsing, M. (2013) *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Baggio, S., Studer, J., Iglesias, K., Daeppen, J. B., & Gmel, G. (2017). Emerging adulthood: A time of changes in psychosocial well-being. *Evaluation & the health professions, 40*(4), 383-400.
- Boeije, H. (2010). *Analysis in qualitative research*. London: Sage
- Bourke, L., & Geldens, P. (2007). What does wellbeing mean?: Perspectives of wellbeing among young people & youth workers in rural Victoria. *Youth Studies Australia, 26*(1), 41-49.
- Burt, K. B., & Paysnick, A. A. (2012). Resilience in the transition to adulthood. *Development and psychopathology, 24*(2), 493-505.
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development. In W. Damon & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology: Vol. I. Theoretical models of human development* (6th ed., pp. 793–828). John Wiley & Sons.
- Courtney, D., Watson, P., Battaglia, M., Mulsant, B. H., & Szatmari, P. (2020). COVID-19 impacts on child and youth anxiety and depression: challenges and opportunities. *The Canadian Journal of Psychiatry, 65*(10), 688-691.
- Côté, J. E. (2014). The dangerous myth of emerging adulthood: An evidence-based critique of a flawed developmental theory. *Applied Developmental Science, 18*(4), 177–188.
- Defence for Children. (2020). *Premier Rutte roept op tot jongerenparticipatie in tijden van corona*. <https://www.defenceforchildren.nl/actueel/nieuws/algemeen/2020/premier->

[rutte-roept-op-tot-jongerenparticipatie-in-tijden-van-corona/](#)

- Dodge, R., Daly, A. P., Huyton, J., & Sanders, L. D. (2012). The challenge of defining wellbeing. *International journal of wellbeing*, 2(3).
- Donohue, J. M., & Miller, E. (2020). COVID-19 and school closures. *Jama*, 324(9), 845-847.
- Gambin, M., Wozniak-Prus, M., Sekowski, M., & Cudo, A. (2020). Factors related to positive experiences in parent-child relationship during the COVID-19 lockdown. The role of empathy, emotions regulation, parenting self-efficacy and social support. [doi:10.31234/osf.io/yhtqa](https://doi.org/10.31234/osf.io/yhtqa)
- Hussong, A.M., Midgette, A.J., Thomas, T.E., Coffman, J.L., & Cho, S. (2020). Coping and mental health in early adolescence during COVID-19. Manuscript submitted for publication.
- Inholland. (z.d.) *Ondersteuning Jeugd in Overgang naar Volwassenheid*. <https://www.inholland.nl/onderzoek/onderzoeksprojecten/ondersteuning-jeugd-in-overgang-naar-volwassenheid/>
- Krumpal, I. (2013). Determinants of social desirability bias in sensitive surveys: a literature review. *Quality & quantity*, 47(4), 2025-2047
- La Placa, V., McNaught, A., & Knight, A. (2013). Discourse on wellbeing in research and practice. *International Journal of Wellbeing*, 3(1)
- Larson, J. S. (1993). The measurement of social well-being. *Social indicators research*, 28(3), 285-296.
- McLeod, J., & Wright, K. (2016). What does wellbeing do? An approach to defamiliarize keywords in youth studies. *Journal of Youth Studies*, 19(6), 776-792.
- Metselaar, J., Yperen, T. A. van, Bergh, P. M. van den, & Knorth, E. J. (2015). Needs-led child and youth care: Main characteristics and evidence on outcomes. *Children and Youth Services Review*, 58, 60-70. [8]. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.09.005>
- Middelkoop, L. van, Wietmarschen, M. van, Hilverdink, P., & Viane, J. (2017). *Samenwerken aan de toekomst van jongeren: 16–27 jaar. Handreiking voor professionals*. Utrecht:Nederlands Jeugd Instituut.
- Mitra, R., Waygood, E. O. D., & Fullan, J. (2021). Subjective well-being of Canadian children and youth during the COVID-19 pandemic: The role of the social and physical environment and healthy movement behaviours. *Preventive Medicine Reports*, 23, 101404.
- Movisie. (2021). *Jongerenparticipatie in coronatijd urgenter dan ooit*.

- <https://www.movisie.nl/artikel/jongerenparticipatie-coronatijd-urgenter-dan-ooit>
- NJi. (2021). *Handreiking duurzame jongerenparticipatie: Op weg naar een structurele dialoog tussen besluitvormers en jongeren*. [https://www.nji.nl/nl/Download NJi/Publicatie-NJi/NJi-Handreiking-duurzame-jongerenparticipatie.pdf](https://www.nji.nl/nl/Download/NJi/Publicatie-NJi/NJi-Handreiking-duurzame-jongerenparticipatie.pdf)
- Oosterhoff, B., Palmer, C. A., Wilson, J., & Shook, N. (2020). Adolescents' motivations to engage in social distancing during the COVID-19 pandemic: associations with mental and social health. *Journal of Adolescent Health, 67*(2), 179-185.
- Orben, A., Tomova, L., & Blakemore, S. J. (2020). The effects of social deprivation on adolescent development and mental health. *The Lancet Child & Adolescent Health, 4*(8), 634-640.
- Park, N. (2004). The role of subjective well-being in positive youth development. *The annals of the American academy of political and social science, 591*(1), 25-39.
- Preetz, R., Filser, A., Brömmelhaus, A., Baalman, T., & Feldhaus, M. (2021). Longitudinal Changes in Life Satisfaction and Mental Health in Emerging Adulthood During the COVID-19 Pandemic. Risk and Protective Factors. *Emerging Adulthood, 9*(5), 602-617.
- RIVM (2022). *Kwartaalonderzoek Jongeren*. [https://www.rivm.nl/gezondheidsonderzoek covid-19/kwartaalonderzoek-jongeren](https://www.rivm.nl/gezondheidsonderzoek/covid-19/kwartaalonderzoek-jongeren)
- Small, S. & Memmo, M. (2004). Contemporary models of youth development and problem prevention: Toward an integration of terms, concepts, and models. *Family relations, 53*, 3-11.
- Smetana, J. G., Campione-Barr, N., & Metzger, A. (2006). Adolescent development in interpersonal and societal contexts. *Annual review of psychology, 57*, 255.
- Sikali, K. (2020). The dangers of social distancing: How COVID-19 can reshape our social experience. *Journal of community psychology*.
- Sulimani-Aidan, Y. (2015). Do they get what they expect?: The connection between young adults' future expectations before leaving care and outcomes after leaving care. *Children and youth services review, 55*, 193-200.
- Theron, L., Liebenberg, L., & Ungar, M. (2015). *Youth resilience and culture*. Springer.[MU].
- Vehkalahti, K., Armila, P., & Sivenius, A. (2021). Emerging Adulthood in the Time of Pandemic: The COVID-19 Crisis in the Lives of Rural Young Adults in Finland. *YOUng, 29*(4), 399-416.
- Wiersma, M., & van Goor, R. (2020). *Bejegening van jongeren 16-23 jaar door jeugdprofessionals-Theorie en Praktijk*.

- Ungar, M., & Theron, L. (2020). Resilience and mental health: How multisystemic processes contribute to positive outcomes. *The Lancet Psychiatry*, 7(5), 441-448.
- Ungar, M. (2013). Resilience, trauma, context, and culture. *Trauma, violence, & abuse*, 14(3), 255-266.
- Ungar, M. (2011). The social ecology of resilience: Addressing contextual and cultural ambiguity of a nascent construct. *American journal of orthopsychiatry*, 81(1),
- Ungar, M., Ghazinour, M., & Richter, J. (2013). Annual research review: What is resilience within the social ecology of human development? *Journal of child psychology and psychiatry*, 54(4), 348-366.

Dankwoord

Gedurende de afgelopen periode van 6 maanden heb ik onderzoek gedaan naar hoe jongeren in overgang naar volwassenheid zijn omgegaan met Covid-19 en wat dit deed voor hun welbevinden. Het was een periode die afwisselend voor stress, tranen en rugpijn heeft gezorgd. Gelukkig stond ik er niet alleen voor en heb ik ook mijn eigen ecologische systeem aan het werk gezien. Daarom wil ik bij deze de personen bedanken die mij tijdens dit onderzoek van ondersteuning hebben voorzien. Ten eerste wil ik graag mijn begeleider Ryanne Francot bedanken voor dat wanneer ik weer met een veel te uitgebreid en wollig stuk aankwam ze toch de essentie van het verhaal begreep en voorzag van concrete feedback. Dit heeft ervoor gezorgd dat ik steeds meer tot een helder verhaal kwam en mijn onderzoek succesvol heb kunnen afronden. Daarnaast wil ik ook het lectoraat Jeugd & Samenleving bedanken voor het meedenken en de feedback daar waar nodig. Ook ben ik zeer dankbaar voor hun faciliterende rol en het vertrouwen. Ik on altijd bij hen terecht met vragen en mocht gebruik maken van hun respondentendatabase. Zonder hen was de zoektocht naar participanten veel moeilijker geweest. Ook wil ik alle participanten die hebben deelgenomen aan dit onderzoek bedanken voor hun deelname en openheid in de gesprekken, zonder hen was het behaalde resultaat niet mogelijk geweest. Tot slot wil ik mijn vriend bedanken voor zijn emotionele steun en afleiding. Hij heeft ervoor gezorgd dat ik mijn negatieve gedachten om kon zetten en weer vertrouwen kreeg wanneer ik het allemaal niet meer overzag.

Lotte Banen

Bijlage A**Topiclijst Interviews Respondenten Jongeren**

Hoofdconcept	Voorbeeldvragen
1) Overgang naar volwassenheid	<p>1) Hoe heb je de overgang naar 18 jaar ervaren?</p> <p>2) Welke invloed heeft de coronaperiode gehad op het volwassen worden?</p> <p>Opties voor vervolgvragen:</p> <p>1) Merk je een verschil ten opzichte van voordat je 18 was? Is er iets veranderd in de zaken waarin je wordt ondersteund?</p> <p>2) Wat kon wel en wat niet door de coronaperiode?</p> <p>Was dit anders voor je geweest als corona er niet was geweest? En wat zou er anders geweest zijn?</p>
1) Welzijn (e.g. psychisch, fysiek, sociaal)	<p>1) Welk rapportcijfer zou je je leven nu geven en waarom?</p> <p>2) Hoe ervaar je de coronacrisis, welke invloed heeft het op jouw leven?</p> <p>3) Welk rapportcijfer zou je het leven geven aan het begin van de coronacrisis?</p> <p>4) Hoe komt het denk je dat het cijfer veranderd/hetzelfde is?</p> <p>5) Ben je tevreden met je huidige leven, of zou je graag bepaalde zaken willen veranderen?</p> <p>Opties voor vervolgvragen:</p>

	<p>2) Wat is hetzelfde gebleven of veranderd nu tijdens Covid-19? Wat is er voor jou veranderd nu tijdens de Covid-19?</p> <p>2) Hoe ga je om met deze veranderingen? Wat vind je van deze veranderingen?</p> <p>2) Wat vind je van de veranderingen die zich het afgelopen twee jaar hebben voorgedaan in je leven?</p>
2) Veerkracht	<p>Wie of wat helpt jou normaal gesproken bij tegenslagen of moeilijkheden?</p> <p>Hoe ervaar je nu ten tijde van de coronacrisis tegenslagen?</p>
3.a) De weg naar ondersteuning – Navigeren	1) Hoe kom je in contact met mensen of dingen die je kunnen helpen?
3.b) De weg naar ondersteuning- Onderhandelen	1) Hoe bepaal je of je hulp nodig hebt en wie je daarbij nodig hebt?
Individuele factoren (e.g. persoonskenmerken, krachten)	<p>1) Hoe omschrijf je jezelf?</p> <p>2) Waar liggen je krachten?</p>
Relationele factoren (e.g. vrienden, familie, relatie)	<p>1) Welke personen zijn voor jouw belangrijk in je omgeving en waarom?</p> <p>2) Is er iemand die je momenteel extra helpt/ondersteuning biedt?</p> <p>Opties voor vervolgvragen:</p> <p>1) Als je kijkt naar de afgelopen twee jaar is hier iets in veranderd door de coronacrisis?</p> <p>2) Zo ja, wie is dit? Wat heeft doet hij of zij voor jou? Hoe is deze ondersteuning ontstaan? Wat was fijn in dit contact?</p>
Contextuele factoren (e.g. woon en gezinssituatie, school, werk, hobby's)	<p>1) Hoe ziet je week eruit?</p> <p>2) Hoe ziet je woonsituatie eruit? Hoe ervaar je deze huidige woonsituatie?</p>

	<p>3) Heb je momenteel een bijbaantje en hoe ervaar je dit?</p> <p>4) Ga je momenteel naar school en hoe ervaar je dit?</p> <p>5) Wat zijn je hobby's? Invloed van corona op hobby's</p> <p>Opties voor vervolgvragen:</p> <p>2) Hoe ervaar je deze woonsituatie tijdens de coronacrisis?</p> <p>3) Zijn je werkzaamheden veranderd in de afgelopen 2 jaar tijdens de coronacrisis?</p> <p>4) Hoe ervaar je het naar school gaan tijdens de coronacrisis?</p> <p>5) Heb je iets gemist tijdens de coronacrisis? Qua ondersteuning?</p>
--	--